

СТРУКТУРНО-ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ СПЕЦИФІКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

STRUCTURAL-ORGANIZATIONAL ANALYSIS OF THE SPECIFICS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPEECH THERAPISTS IN THE CONDITIONS OF COMPUTERIZATION

Стаття присвячена висвітленню структурно-організаційного аналізу особливостей професійної підготовки майбутніх логопедів в умовах інформатизації. Актуалізовано використання інформаційних технологій в освітньому процесі закладів вищої освіти. Виділено основні підходи до організації підготовки логопедів: системний, особистісно-орієнтований, синергетичний, компетентнісний. У рамках системного підходу робиться акцент на внутрішніх і зовнішніх зв'язках, що сприяє розумінню сутності досліджуваної системи як цілісного утворення. Особистісно-орієнтований спрямований на виховання зацікавленості та мотивації в здобутті професії логопеда. Синергетичний забезпечує гнучке реагування на швидко змінювані соціально-педагогічні ситуації. Компетентнісний зосереджений на розвитку здатності кваліфіковано працювати чи розв'язувати педагогічні задачі в сучасному інформаційному середовищі.

Досліджено вплив сучасних інформаційних технологій на навчальний процес та розвиток здобувачів освіти. Висвітлено ключові аспекти, що впливають на формування та підвищення професійної компетентності логопедів у сучасному інформаційному середовищі. Описано навігаційну структуру медіа-організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, до якої увійшли головна сторінка, курси та спеціалізації, медіа-бібліотека для логопедів, електронні підручники та ресурси, форум та групи обговорень, кейси та практичні завдання, наукові дослідження та публікації, вебінари та онлайн-конференції, кар'єрні можливості та співпраця, технічна підтримка та зворотній зв'язок.

Висвітлено результати впровадження навігаційної структури в освітній процес закладів вищої освіти за такими критеріями, як інтерактивність, зручність, доступність, зміст, якість, мотивація, заохочення, звітність та контроль. Результати аналізу можуть слугувати основою для подальших досліджень та розвитку програм професійної підготовки логопедів.

Ключові слова: логопед, освітній процес, інформатизація, інформаційно-комунікаційні технології, вища освіта.

The article focuses on highlighting the structural and organizational analysis of the peculiarities of professional training for future speech therapists in the context of informatization. The utilization of information technologies in higher education is addressed and four main approaches to organizing speech therapists' training are outlined: systemic, person-centered, synergistic, and competency-based.

The systemic approach emphasizes internal and external connections, contributing to the understanding of the studied system as a holistic entity. The person-centered approach aims at fostering interest and motivation in pursuing a career as a speech therapist. The synergistic approach ensures flexible responses to rapidly changing socio-pedagogical situations. The competency-based approach focuses on developing the ability to work effectively and solve pedagogical tasks in the modern information environment.

The impact of modern information technologies on the educational process and the development of learners is explored. Key aspects influencing the formation and enhancement of professional competence in speech therapists within the contemporary information environment are illuminated.

The article describes the navigational structure of media organization in the educational process of higher education institutions. This structure encompasses the main page, courses and specializations, a media library for speech therapists, electronic textbooks and resources, forums and discussion groups, cases and practical tasks, scientific research and publications, webinars and online conferences, career opportunities and collaboration, technical support, and feedback.

The results of implementing the navigational structure into the educational process of higher education institutions are presented based on criteria such as interactivity, convenience, accessibility, content, quality, motivation, encouragement, accountability, and control.

The analysis results can serve as a foundation for further research and the development of speech therapists' professional training programs.

Key words: speech therapist, educational process, informatization, information and communication technologies, higher education.

УДК 378.018.8:376-056.264-051:004
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/67.2.18>

Клочкова Ю.В.,

докт. філос.,

ст. викладач кафедри спеціальної освіти

Комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

Король А.В.,

докт. філос.,

асистент кафедри дошкільної освіти

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Шкеринда Ю.Р.,

студентка II курсу магістратури

факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв імені Валентини Волошиної

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасний розвиток інформаційних технологій впливає на усі сфери життя, включаючи систему освіти. Зростання важливості використання інформаційних засобів та технологій у процесі навчання ставить перед закладами вищої освіти завдання забезпечити ефективну підготовку фахівців, здатних ефективно взаємодіяти з інформаційними ресурсами та використовувати їх для покращення якості логопедичної роботи.

Інформатизація сучасного суспільства вносить нові вимоги до професійної підготовки логопедів, оскільки вони повинні бути компетентними у використанні сучасних інформаційних і комунікаційних технологій для індивідуалізації навчального процесу, розвитку мовленнєвих навичок та взаємодії з учнями. Розгляд структурно-організаційних аспектів навчальних програм, впровадження інноваційних методик та використання сучасних педагогічних технологій у контексті логопедичної

освіти визначається потребою адаптації системи навчання до вимог сучасного інформаційного середовища. Можна впевнено стверджувати, що інформаційне суспільство визначає та впливає на соціально-культурний аспект людського життя, сприяючи формуванню та розвитку інформаційної культури особистості – вміння цілеспрямовано працювати з інформацією та використовувати для її отримання, обробки і передачі, використовуючи комп'ютерний інформаційний сервіс, сучасні технічні засоби й методи [5]. У зв'язку з цим особливого значення набуває формування інформаційної і комунікаційної компетентності логопедів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми модернізації освіти на компетентнісній основі розглядали такі вчені, як В. Безпалько, Б. Гершунський, Е. Лузік, О. Падалка, І. Фрумін. Щодо психологічних та педагогічних аспектів впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у освітній процес, дослідження проводили М. Жалдак, Ю. Машбиць, Ю. Рамський, С. Яшанов.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У підготовці вчителів логопедів існує низка невирішених питань і завдань. У теоретичних і методичних основах цієї підготовки виявляється значна кількість нерозв'язаних педагогічних, організаційних та інформаційно-технологічних проблем. Зокрема, розвиток інформаційної компетентності отримує недостатньо уваги у навчальних планах і програмах, що вимагає науково-методичного супроводу та вибору компетенцій для організації мультимедійного освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Мета статті. Головною метою даної статті є теоретичне обґрунтування процесу формування професійної компетентності майбутніх логопедів за допомогою мультимедійних засобів, а також висвітлення результатів експериментальної перевірки організаційно-функціональної моделі цього процесу.

Виклад основного матеріалу. Однією з ключових труднощів у підготовці логопедів в умовах глобальної інформатизації є непевність у профорієнтації, а саме невизначеність стосовно вибору професії в момент вступу до університету або пізніше. В сучасному соціумі важливо орієнтувати молодь на соціально значущі місії та надавати їм можливість самостійно визначити свій шлях. Сприяння зацікавленості та мотивації у навчанні є найбільш важливими умовами для успішної навчальної діяльності майбутніх фахівців. Сучасна стратегія освіти передбачає активний розвиток та самореалізацію педагога, який не лише застосовує потрібні педагогічні та соціальні технології, але й виходить за межі стандартної діяльності, використовуючи інноваційні та інформаційні засоби для активізації творчого потенціалу учнів для досягнення професійної компетентності [6].

Таким чином, головні завдання професійної підготовки майбутніх логопедів на сучасному етапі полягають у вивченні здобувачами освіти навичок правильного відтворення та обробки інформації, адаптації технологій до сучасних умов або створенні новаторських підходів до планування навчального процесу та розробки навчальних програм.

На основі аналізу науково-педагогічних джерел виявлено основні підходи до організації підготовки логопедів. Серед них виділяються системний підхід, який ґрунтується на розгляді логопеда як складного об'єкта з окремих частин і вивченні внутрішніх і зовнішніх зв'язків; особистісно-орієнтований підхід, що передбачає трансформацію власних особистісних навичок викладача та акцент на індивідуальному ставленні до кожного студента; синергетичний підхід, спрямований на гнучке реагування на соціально-педагогічні умови і створення варіативних форм навчання; а також компетентнісний підхід, який сприяє формуванню ключових компетентностей у майбутніх логопедів [2, 4].

Можливість розвитку підходу, спрямованого на формування професійної компетентності у майбутніх логопедів в умовах інформатизації освіти, залежить від ряду ключових характеристик особистості. Серед них важливі елементи включають наявність професійних інтересів, наявність мотивації для отримання професії та відсутність суперечностей. Також цей розвиток можливий за умов:

1. Забезпечення доступу до передових методик, технологій та інновацій в сфері логопедії для підвищення ефективності та результативності роботи.

2. Забезпечення логопедів можливістю постійного навчання, участі у професійних тренінгах, семінарах та конференціях для вивчення новітніх тенденцій та практик.

3. Створення мережі взаємодії між логопедами для обміну досвідом, ідентифікації кращих практик та взаємної підтримки.

4. Розробки індивідуалізованих програм професійної підготовки, враховуючи специфічні потреби логопедів та зміни в сфері освіти.

5. Забезпечення підтримки та визнання роботи логопедів на рівні управління освітою та внутрішньо організаційного середовища.

6. Застосування інноваційних технологій та методів у процесі навчання та розвитку логопедів.

7. Розробки та впровадження підходів до роботи з дітьми з особливими потребами, сприяючи інклюзивному підходу в системі освіти.

8. Залучення логопедів до науково-дослідницької роботи для розвитку та вдосконалення методик та підходів у галузі логопедії.

9. Розробки чіткої системи оцінювання компетентностей логопедів та впровадження механізмів звітності за результатами професійної діяльності.

10. Визначення та забезпечення високих етичних стандартів у логопедичній практиці.

Ці умови сприяють створенню ефективного середовища для розвитку професійно-компетентнісного підходу в професійній діяльності логопедів.

Вирішальним стає пошук відповідних технологій, при цьому основними вимогами є ідеї гуманізації освіти. Акцент переноситься з процесу передачі інформації на процес професійного та особистісного розвитку здобувача, що вимагає відповідних технологій. Потреба вдосконалення та оптимізації передачі зростаючого обсягу інформації також визначає необхідність пошуку відповідних технологічних рішень [1].

На сьогодні інформаційні технології слід розглядати як засіб для організації освітнього процесу, спрямованого не лише на засвоєння знань здобувачами, а й на їхнє професійне та особистісне зростання [7]. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітній процес підготовки логопедів має численні переваги:

1. ІКТ надають можливість швидкого та легкого доступу до актуальних матеріалів, онлайн-ресурсів, наукових статей та інших освітніх ресурсів, що сприяє поглибленню знань логопедів.

2. Використання ІКТ в навчанні дозволяє створювати інтерактивні уроки, вправи та завдання, що активізують учнів та роблять навчання більш захоплюючим.

3. Логопеди можуть використовувати спеціалізовані програми та додатки для розвитку мовлення та комунікативних навичок у дітей з особливими потребами.

4. Застосування відеолекцій, електронних матеріалів та форумів дозволяє студентам вивчати матеріал у власному темпі та з будь-якого місця, що особливо важливо для асинхронного навчання.

5. Використання відеоконференцій та онлайн-засобів спілкування допомагає студентам логопедії розвивати навички ефективного спілкування, які важливі у їхній майбутній професійній діяльності.

6. Системи електронного навчання дають змогу викладачам вести детальний моніторинг успішності та прогресу кожного студента, що сприяє більш ефективному навчанню.

Ключовим кроком у вирішенні завдань модернізації вищої освіти є глобальне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Це забезпечить можливість активізації пізнавальної діяльності студентів, раціональної організації навчального процесу, підвищення мотивації студентів до вивчення професій, підвищення ефективності проведення навчальних занять та формування науково-дослідницької активності. Крім того, впровадження ІКТ сприятиме забезпеченню

доступу до різноманітної інформації через електронні бібліотеки, освітні ресурси та інтернет-сайти. Такий підхід також дасть змогу інноватизувати форми та методи позанавчальної діяльності студентів, роблячи освітній процес більш динамічним та відповідним сучасним вимогам [3].

На основі аналізу літератури була розроблена та удосконалена навігаційна структура медіа-організації освітнього процесу в закладах вищої освіти (ЗВО). Під час розробки було враховано сучасні тенденції та новітні форми організації професійної підготовки, використано інформаційні системи та оптимізовано ресурсний потенціал.

Отримана навігаційна структура спрямована на оптимальне орієнтування учасників освітнього процесу, забезпечуючи зручний доступ до необхідної інформації та ресурсів. Вона також враховує високий рівень взаємодії з інноваційними методами та засобами, що сприяють вдосконаленню процесів професійної підготовки студентів.

Розроблена навігаційна структура відповідає вимогам сучасності та створює сприятливі умови для ефективного впровадження новітніх технологій та педагогічних підходів у вищій освіті. До неї увійшли: головна сторінка (ласкаво просимо, оголошення та важливі новини, календар найближчих подій); курси та спеціалізації (програми навчання, огляд курсів, інформація про викладачів); медіа-бібліотека для логопедів (відеоуроки та тренінги, аудіо-матеріали для аудіювання та вимови, електронні матеріали для самостійної роботи); електронні підручники та ресурси (інтерактивні навчальні матеріали, посібники для логопедичних вправ, електронні робочі зошити); форум та групи обговорень (обговорення актуальних тем, поради та досвід спільноти, можливість обміну ідеями та матеріалами); кейси та практичні завдання (реальні кейси в логопедії, оцінювання та обговорення відповідей); наукові дослідження та публікації (статті від експертів, звіти про дослідження в галузі логопедії, партнерства для наукових проєктів); вебінари та онлайн-конференції (розклад майбутніх заходів, записи попередніх вебінарів); кар'єрні можливості та співпраця (інформація про робочі місця для логопедів, можливості для співпраці з іншими спеціалістами); технічна підтримка та зворотній зв'язок (інструкції щодо використання платформи, контактна інформація служби підтримки, форма для запитань та пропозицій).

Мультимедійний супровід освітнього процесу закладу вищої освіти є важливим прикладом впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в галузі освіти. Його відмінною рисою є висока інформативність та застосування інтерактивних мультимедійних засобів для покращення процесу навчання. Ілюстративні приклади, відеоролики та аудіофайли сприяють ефективному засвоєнню навчального матеріалу студентами. Розумно

підібрані мультимедійні елементи допомагають викладачам забезпечити цікаві та інформативні заняття.

Розроблена навігаційна структура медіа-організації освітнього процесу була впроваджена у двох закладах вищої освіти: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського та Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради.

Висновки. Результати впровадження навігаційної структури медіа-організації освітнього процесу в закладах вищої освіти було оцінено за такими критеріями, як: інтерактивність, зручність, доступність, зміст, якість, мотивація, заохочення, звітність та контроль. У дослідження взяли участь 50 здобувачів освіти та 30 викладачів. Проведення експерименту дало змогу дійти до таких висновків:

- впровадження функцій комунікації та обговорення у навігаційну структуру сприяє активному взаємодії та обміну думками;
- структура забезпечує легку навігацію, що дає змогу студентам швидко знаходити необхідні ресурси та матеріали;
- адаптованість до різних пристроїв та можливість доступу в будь-який час покращують зручність використання;
- медіа-ресурси відповідають актуальним педагогічним цілям є науково обґрунтованими;
- зміст розроблений таким чином, щоб сприяти ефективному засвоєнню навчального матеріалу;
- використання елементів графіки та анімацій підвищує мотивацію студентів до вивчення;
- викладачі мають доступ до звітів та аналітики, що уможлиблює відстеження ефективності використання мультимедійних ресурсів;

- правомірна звітність про використання ресурсів дає змогу забезпечити додержання авторських прав та етичних стандартів.

Отже, розроблена навігаційна структура медіа-організації освітнього процесу в закладах вищої освіти забезпечує розвиток сучасної освітньої практики, невід'ємним напрямом якої є активне використання інформаційно-комунікаційних технологій та може стати основою для подальшого вивчення освітньої підготовки логопедів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Авшенюк Н. М. Тенденції професійного розвитку учителів у розвинених англomовних країнах в умовах глобалізації). Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2016. Вип. 2. Серія : Педагогіка та психологія. С. 13–17.
2. Белова Ю.Ю., Вертипорох Д.Я., Онищенко С.В. Креативне освітнє середовище з використанням інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці учителя. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. / за ред. М.О.Носко. Чернігів : ЧНПУ, 2016. Вип. 137. С. 3–6.
3. Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 240 с.
4. Гузеєв Л. Інформаційна грамотність як важлива ознака компетентності учня. Шлях освіти. 2005. № 4. С. 40–48.
5. Зайченко І. В. Педагогіка : навчальний посібник. Київ: Освіта України. 2008. 528 с.
6. Козяр М. М., Козловський Ю. М. Науково-педагогічні аспекти в професійній підготовці викладача вищої школи. Педагогічний альманах. 2019. Вип. 41. С. 89–95.
7. Локшина О. Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя: оновлене бачення 2018 року. Український педагогічний журнал. 2019. № 3. С. 21–30.